

je rekel dne 26. oktobra: „Nikdo ne dvomi, da ni približevanje Francije Rusiji novo poročstvo za mir. Sploh vlada mnenje, da je mir v tem trenutku bolj zagotovljen nego kedaj.“

Rudini, italijanski ministerski predsednik, izjavil se je 9. novembra: „Upam, da Bog ne bo pripustil, da bi se vnela v Evropi vojska. Upam za gotovo in prevzamem celo poročstvo, da vladarje navdaja duh zmernosti in modrosti.“

Salisbury, angleški ministerski predsednik, rekel je 9. novembra: „Sedaj ni najti niti najmanjšega oblačka na obzorju, ki bi bil miru količkaj nevaren.“

Kalnoky, avstro-ogrski minister vnanjih reči, izjavil se je 14. novembra: „Ni mi znano niti jedno politično vprašanje, ki bi naravnost bojazen vzbujalo, da bi se dolgotrajna mirovna doba kakor koli preskušila.“

Caprivi, nemški državni kancler, rekel je dne 27. novembra: „Nobena vlada neče dandanes vojske izzvati. — Tudi dogodki v Braševem (Kronstadt) naj ne vzbujajo v nas nobene bojazni.“

Narodno gospodarstvo.

— Trpežno knjigovezno lepivo (klajster), ki nadomešča dragi gumi-arabicum napravi se iz krompirjeve skrobi (štirke), ako se ji prilije malo vode ter se premeša tako, da postane kakor redka kaša in se mej močnim mešanjem vlije v drobnem curku v vročo vodo, da se zadostno zgosti. Kuhati se lepivo ne sme, ker potem, ko se posuši, odstopi. Da se pa lepivo ne razpusti, stopi se v vodi, v kateri se skrob meša z $\frac{1}{16}$ alavna od te vodne teže, ali pa se že gotovemu mrzlemu lepivu primeša krevzota ali bencina.

— Kruppove fužine v Essenu na Nemškem. S kakimi velikanskimi sredstvi deluje moderna velika industrija, pričajo nam nasledni najnovejši podatki o Kruppovih fužinah in livarnah. Vsa naprava ima nad 1100 pečij za gretje, varenje, topenje, izdelovanje jekla i. t. d. Parnih strojev je 570; naj večji med njimi ima 2500, vsi skupaj pa 27000 konjskih sil. Parna moč goni tudi velikanska kladiva, težka od 100 do 50.000 kg., poleg teh pa še nad 1700 drugih strojev za izdelovanje razne železnine. Orjaške železne plavi in izdelke prenaša 360 samotežnikov ali žrjavov (krähne), izmed katerih vzdigne največji 120.000 kilogramov. Fužine porabijo vsak dan 2 milijona in 800.000 kilogramov premoga, ogromna teža, kateri komaj spravijo na 280 železniških vagonov. Vsak dan pripelje tedaj 7 tovornih vlakov po 40 vagonov premoga v fužine! Vode porabijo fužine dan za dnevom po 22000 kubičnih metrov. Ta voda bi napolnila strugo, 4,5 metra široko, 2 metra globoko in skorej 2500 metrov, to je pol ure hodá, dolgo; svetilnega plina zgori vsak dan 3100 kubičnih metrov. Za prevažanje premoga in blaga ima tovarna 18 svojih lokomotivov, 1000 vagonov, 60 konj in 180 voz.

Telegrafski dratovi, napeti po fabrikah, merijo 80 kilometrov (16 ur hodá,) za telefon pa je porabljenih 140 kilometrov bakrene žice. Tovarne in delavnice pokrivajo 330 hektarov ali približno 566 oralov. Vseh delavcev je 21.000. Ako prištevamo k tem še njihove družine, lahko trdimo, da preživi Krupp v Essenu nad 70.000 ljudi. Več nego 24.000 stanuje v hišah, ki so lastnina Kruppova. Blizo 15000 delavskih otrok, za šolo godnih, hodi v šolo, katere vzdržuje tovarnar na svoje stroške. Za zdravje in omiko delavcev skerbe raznovrstne blagođejne naprave — vse lastnina Kruppova: kopališča, bolnišnica, hiralnica, biblijoteke, obrtne šole i. t. d. — Kruppove fabrike so tedaj naprave, kakoršni ni para na vsej zemlji. Po vsej pravici nazivljajo lastnika Kruppa „Kralja železnine“. S takim podjetjem je se ve da vsaka konkurenca nemogoča in zato hirajo in ginejo manjše fužine vedno bolj.

Poučne stvari.

O vinu in tobaku.

Ruski zdravnik dr. Aleksejev napisal je „Povest proti pijanstvu“ ter poprosil slavnega ruskega pisatelja L. Tolstoja, da bi napisal uvodni članek. Tolstoj res spiše tole razpravo: „Čemu se ljudje omamljajo?“ Pesnik strogo obsoja uživanje vina, piva, tobaka, hašiša in opija. Med drugim pravi: „To ni nikakor zmerno uživanje, kakor misli toliko ljudij, temveč je v pravem pomenu besede strup, ki škodi zdravju, ter ima hude nasledke; bolj in bolj manjša človeštvo, ter jih več pomori, nego najkrevavejše vojske in hude bolezni. V človeku sti dve v vsem med seboj različni vrsti nagibnih sil. Prva je nizka, čutna, druga pa umna sila. Naša nizka prav nas goni, da jemo, pijemo, dihamo, spimo, da gibamo ter da se množimo. Toda umno bitje, nahajajoče se v nas, ne dela nič tega. Ono presojuje le vse, kar delamo. Le dokler se z vestjo naše misli in dela zlagajo, je vest mirna; toda najmanjši premislek, ali napačno delo, ne strinja joče se z vestjo, ruši duševni mir, in vest nam pravi, da smo zašli na krivo pot. Če človek zapazi neslogo med vestjo in delom, ne more nadaljevati svojega dela, če ga ne pomiri z vestjo, ali pa če ne ugasi z močjo njenih spominov. Ljudje ne kade in pijo, da bi si prikrajšali dolgost življenja ter da se razbistrijo, temveč, da si umorijo vesti glas.“ Tako trdi ruski pesnik in filozof. Njegov spis objavil se je najprej v nekem angleškem časopisu, potem v francoskem prevodu. Francoski prevoditelj pozval je vse najodličniši učenjake, naj bi mu priobčili svoje nazore in misli o spisu Leva Tolstoja. Na ta poziv oglasili so se Dumas, Zola, Simon, Daudet, Sarcey, Charcot ter mnogo drugih.

Dumas odgovoril je takoj. Med drugim piše: Če bi midva, jaz ali grof Tolstoj ta svet vstvarila, ali bolje grof Tolstoj ali jaz, ker to je isto, bi ga gotovo drugače vstvarila, kakor je sedaj, če bi se ve, takrat znali, kar

zdaj znamo. Mi pa smo svet uže zgotovljen našli, in zadovoljiti se moramo ž njim, kakoršen je. Si li moremo misliti, da bi uboge narode osrečili, če bi jim prikratili kadenje in uživanje omamljivih pijač? Še misliti nam ni! Vse naše postave, vsa naša društva za zmernost niso ničesar opravila; da, še celo filoksera ni ničesar predrugačila, kajti nikdar še se ni toliko umetnega vina napravljalo, kakor od onega časa, odkar se so nam vinske gorice odpovedale, ter nikoli se ni pokadilo toliko smodk, nego odkar ne moreš kaditi cenih smodk ter so se dobre močno podražile.

Emil Zola pravi: Jaz ni ne pijem, ni ne kadim, toda ne morem reči, da sem se zato zmodril. Človek kadi in pije v zabavo.

Filozof Charcot pa pravi: „Alkohol in tobak more škodovati, če se ga pa zmerno uživa, ne škodi, kakor dokazujejo neštivilni primeri. Sicer so se dogajale še večje neumnosti in surovosti pred vpeljavo alkohola in tobaka. Odkar pa ljudje kadijo in pijejo, so se običaji pouljudili in poblašili.

Smemo li tedaj soditi, da sta alkohol in tobak snov, ki uničuje nравnost? Tolstojeva dokazovanja so pretirana.

Profesor Ljudevit Rückner: „Da se je alkohol in tobak pri vseh ljudstvih udomačil, je znamenje, a je ta užitek potreben za človeštvo, če ima pa zloraba tobaka in alkohola slabe nasledke, ne sledi iz tega, da je uživanje škodljivo, kakor se tudi ne more reči, da so železnice škodljive in nesrečonosne, ker se dogajajo na njih mnoge nesreče. Toda Tolstoj trdi, da se ne pije ni ne kadi v zabavo, ampak da se uduši vest; tedaj bi moral človek soditi, da vest neprenehoma muči vsaj polovico vseh ljudi na svetu, česar pa gotovo ni misliti, ne verovati. Resnično je pa, da posamezniki nezumno pijo, da bi si udušili glas svoje vesti ali čmernosti, to pa je le izjema.

Sledujoč pravi M. Carrieré: Rad popijem kozarec vina ali piva, pa ne da bi si udušil svojo vest ter da se omamim, temveč da se okrepčam od težkega dela ter da se po volji zabavam s svojimi znanci in prijatelji.

Razne reči.

— Baronica Waideck, soproga nadvojvode Henrika, je umrla dne 29. novembra za pljučnico. Dne 30. novem. pa $\frac{1}{2}$ 9 zjutraj umrl je pa nadvojvoda Henrik. Ta izvanredni dogodek je močno pretresel vso cesarsko rodbino. Na Tirolskem obžalujejo jako smrt nadvojvode, kajti pospeševal je vsako občno koristno delo v tej deželi in skazoval pri vsakej elementarni nezgodi dobrote. Trupli nadvojvode Henrika in njegove soproge bo prepeljali v Bolzanj, in bodeti s cesarjevim dovoljenjem skupno položeni v nadvojvodsko rakvo. Predsednik Smolka se je spominjal v zbornici poslancev smrti nadvojvode Henrika in njegove soproge, ki je vzbudilo tudi med narodi v državi globoko sožalje. Predsedništvo je bilo

pooblaščno, da izrazi cesarju sočutje zbornice. Nadvojvoda Henrik se je porodil leta 1828 v Milanu kot peti sin pokojnega nadvojvode Rainerja, brat cesarja Franca I. Oženil se je leta 1868 z umrlo bar. Waideck, ki se je pa takrat imenovala Hoffmann. Plemstvo je zadobila l. 1872., baronat pa l. 1878.

— V mestno hranilnico Ljubljansko je vložilo v mesecu novembru 378 strank 187.619 gld. in 24 kr. Vzdignilo je pa 248 strank 148.039 gld. in 48 kr.

— Letošnje knjige Matice Slovenske so tele: 1. Letopis Matice Slovenske za leto 1891; 2. Zgodovina Nova Mesta, spisal Vrhovec; 3. Zabavne knjižnice VI. zvezek „Pegam in Lambergar“. povest.

— Dosedanji voditelj tukajšnje c. kr. obrtne strokovne šole g. Ivan Šubic je imenovan za stalnega ravnatelja. Čestitamo imenovancu in zavodu!

— Kranjski deželni zbor se snide še le meseca februarja 1892. Za to je pa sklenil deželni odbor zaprositi Najvišjega potrjenja, da se smejo 1892. l. pobirati za prvočetrtletje dosedanje deželne doklade, in naklade, dokler deželni zbor ne bodo te za to leto postavno sklenil.

— Vsled vednega dežja je minuli teden Ljubljana jako narasla. Ako bi ne nehala deževati, bilo bi Ljubljansko barje gotovo poplavljenno.

— Pošti v Kranji in Novem mestu postaneti z letom 1892 erarični. To naznanil je v poslanski zbornici poročevalec pri točki pošta in telegrafske zadeve.

— F. Z. M. baron Kuhn. Danes je ravno 25 let ko je bil Franc baron Kuhn imenovan imajiteljem domačega pešpolka št. 17. V ta nemen peljala se je dne 2. t. m. v Gradec deputacija 17. pešpolka, obstoječa iz devetih častnikov, da čestita povodom tega jubileja velezasluženemu imajitelju v imenu celega polka. Deputacijo vodil je polkovnik Ferdinand vitez Gariboldi.

— Tržaška posojilnica in hranilnica, registrovana zadrugo z omenjenim poroštvom razpošilja naslednji poziv: „Posojilnice so postale tako važni in koristni zavodi v Slovencih, da bi bilo od več če bi jih hoteli na dolgo in široko priporočati; vsaka zares koristna stvar se sama najbolje priporočuje. Leta 1890. poslovalo je 37 slovenskih posojilnic, ki so to leto imele 19.812 udov, 390.680 gld. združnih deležev vplačanih od udov, naredile prometa za 8,828.090 gld., dale posojil v skupnem znesku 4,216.228 gld. in koncem leta obrestovala 3,862.331 gld. tujih hranilnih ulog; prigospodarile so v kratkem času svojega obstanka rezervne fonde v skupnem znesku 244.875 gld. in v pretečenem letu 1890. čistega dobička 58.123 gld. Gotovo lep uspeh slovenskih posojilnic stoječih in delujočih na trdni podlagi poštenosti, pridnosti in varčnosti slovenskega naroda. K temu politično-gospodarskemu uspehu, primorski posebno tržaški Slovenci do sedaj nismo skoraj nič pripomogli. Ko so na Štajarskem, Koroškem in Kranjskem ustanovljali posojilnice, smo v Trstu in sosednih okrajih prepustili naše kredita potrebno ljudstvo tujim zavodom in ne majhnemu številu oderuhov,